

kristendomskursus.dk

ad ved vi om Gud?

Hvem var Jesus?

er et menneske væ

Kursusmanual

Version 5

betyder dåben?

Er de er da

ad gør Helligånden

Hvordan skal jeg tro?

Gør bøn en fo

Er Bibelen til at forstå?

Hvordan skal jeg le

KRISTENDOMSKURSUS.DK

Ledermanual

FORORD

Kristendomskursus.dk er udgivet af Forlagsgruppen Lohse. Siden 2008 har der været afholdt mere end 300 kurser med over 4.000 deltagere i vidt forskellige sammenhænge med et fælles ønske om at bruge et materiale med en evangelisk luthersk profil.

Kursusmanualen indeholder alt, hvad kursuslederen har brug for til at planlægge og afvikle et godt kristendomskursus. Her finder du praktiske oplysninger, vejledninger og hjælp til at få det bedste ud af materialerne samt henvisninger til andre hjælpemidler. For et hurtigt overblik kan I benytte de tre kvik-guides til overvejelser før, under og efter kurset.

Denne udgave af kursusmanualen er en gennearbejdet version 4 af Kristendomskursus.dk, som er foretaget i 2021.

Har du spørgsmål eller forslag til forbedringer af manualen eller kurset, er du velkommen til at skrive til post@kristendomskursus.dk

Kristendomskursus.dk
Ledermanual
Version 5 – 01.02.2022

© Forlagsgruppen Lohse, 2022
Korskærvej 25
7000 Fredericia
www.lohse.dk

Kursusmanualen er skrevet af
Søren Juul Skovenborg
Redigeret i 2021 af Maria Legarth

INDHOLD

---

1. Hvem deltager i et Kristendomskursus.dk?	5
2. Planlægning	6
3. Indbydelser og annoncering	7
4. Praktiske forhold og overvejelser	9
5. Samtalen i gruppen	11
6. Opfølgning	13
7. Evaluering fra deltagere og ledere	17

1. HVEM DELTAGER I ET KRISTENDOMS- KURSUS.DK?

Mange danskere kalder sig troende. Hvor troen kommer fra, og hvilket formål den tjener, reflekterer de ikke dagligt over. Den er en personlig følelse, der måske ikke kan sættes ord på, men alligevel giver mening i tilværelsen. Det er kendetegnende, at de føler, det er forkert at blande sig i, hvordan andre tror. Så de går i en stor bue uden om kirken, da de opfatter den som et sted, hvor man bliver påduttet nogle bestemte holdninger.

Umiddelbart kan man ikke forvente, at mennesker med denne indstilling melder sig til et kristendoms-kursus. Alligevel kan vi efter mange års erfaringer med Kristendoms-kursus.dk konstatere, at de er blandt deltagerne.

Nogle er kommet til et punkt, hvor de gerne vil dele deres liv og erfaringer med andre, og få sat ord på det, som giver mening i tilværelsen

Andre har på smertelig måde erfaret, at livet blev slået i stykker. Død eller sygdom afslørede, at de ikke selv kunne tumle tilværelsens store spørgsmål. De kan få en længsel efter et åndeligt fundament. Deltagelse i Kristendoms-

kursus.dk har for mange været som et frirum og en ny begyndelse i livet.

Flere af deltagerne i Kristendoms-kursus.dk møder op med stor usikkerhed om, hvad kristen tro egentlig er. Som en deltager har udtrykt det: ”Jeg manglede ganske enkelt en grundlæggende viden om, hvor jeg skulle begynde at søge”.

Blandt deltagerne er også trofaste kirkefolk og bibellæsere. De har også stor udbytte af et Kristendoms-kursus.dk, da de blandt andet får en sammenhængende undervisning om kristendommen. Gennem samtalerne i grupperne udfordres de på holdninger, de ikke tidligere har talt med andre om.

Uanset, hvem der deltager, har de mange afholdte kristendoms-kurser været en stor oplevelse for de mange tusinde deltagere og hundredvis af ledere. Og de steder, hvor der har været afholdt flere kurser, tilmelder nye sig hver gang, der indbydes igen.

Tidligere deltagere fortæller:

Annie

Det har været en dejlig oplevelse, som har givet mig svar på mange spørgsmål. Kurset foregik i et varmt og kærligt miljø uden krav om bestemte holdninger. Jeg tror, vi alle følte et helt specielt fællesskab, som var medvirkende til, at vi turde komme frem med vores spørgsmål og tvivl.

Ina

Jeg begyndte på kurset, fordi jeg længe havde spekuleret på, hvad kristendommen egentlig går ud på. På kurset deltager også folk, som tvivler eller ikke tror på Gud. Der er plads til alle, og folk er meget bevidste om at være imødekommende og udvise respekt for de enkeltes ståsted.

2. PLANLÆGNING

Herunder finder du nogle af de punkter, som det vil være relevant at tænke på, når der skal planlægges et kursus.

Overordnede spørgsmål

- Hvilken ugedag? Skal det være hver uge eller hver anden? Hvilket tidspunkt på dagen?
- Skal der være fællesspisning med aftensmad eller morgenbord?
- Hvornår begynder den første samling?
- Hvor skal kurset afholdes?
- Har vi lærred/baggrund og projektor?
- Skal vi bruge ekstra lokaler til gruppesamlinger?

Indbydelser

- Skal der uddeles informationsfolder eller indbydelseskort? Skal der bruges plakater?
- Hvor mange indbydelser skal der uddeles og hvad skal der stå i den?
- Hvordan reklamere og indbyde via de sociale medier?
- Skal det omtales i lokalavisen, i kirkebladet eller andre steder? Hvordan og hvornår?
- Hvornår og hvordan skal indbydelsen uddeles?

Ansvarsfordeling

- Hvem er tovholder i forbindelse med planlægning og indbydelser?
- Hvem leder de 10 samlinger?
- Hvem underviser de 10 gange?
- Hvem er gruppeledere?
- Hvem har ansvar for det praktiske omkring spisning, borddækning og oprydning?
- Hvem står for økonomien?
- Hvem tager imod tilmeldinger og afklarer eventuelt behov for hjælp til transport?

3. INDBYDELSE OG ANNONCERING

På hjemmesiden Kristendomskursus.dk kan du hente udkast til foldere, plakater og annoncer, som du selv kan printe eller få trykt.

Hvordan indbyder vi?

Ingen ved på forhånd, hvem der er interesseret i at deltage. Ofte overraskes man. Første forudsætning er, at potentielle deltagere er klar over, at der afholdes et kursus.

Det er en oplagt mulighed at uddele indbydelser til samtlige husstande i mindre sogne og byer. I større sogne og byer kan der for eksempel trykkes 500 indbydelser, hvor nogle uddeles i udvalgte områder, og andre ligger i sognegården, biblioteket etc.

Den personlige kontakt ved at stå på byens torv eller ringe på døre og indbyde er også en mulighed, men det har ikke høstet de bedste erfaringer.

Det har derimod den personlige indbydelse til enkeltpersoner, som nogle fra menigheden eller fællesskabet kender.

Annoncer er i særlig grad oplagt, hvor uddeling af indbydelser er for stor en opgave. Afholder kirken et kursus, er kirkebladet en naturlig mulighed, men bør ikke være den eneste form for indbydelse.

Sociale medier

Det er vigtigt at reklamere for kurset på mange forskellige platforme, herunder også på de sociale medier. Det kan være på kirkens og byens facebook-side, aktuelle hjemmesider, instagram, youtube eller hvor, det er aktuelt for jer.

Forslag til artikel i lokal-avisen eller kirkebladet

Svar på kristendommens spørgsmål

Mange vil gerne vide, hvad kirken og kristendommen handler om. Det får man mulighed for i Bjergbæk i foråret 2022 til Kristendomskursus.dk, hvor de grundlæggende temaer i kristendommen gennemgås.

Kristendomskursus.dk bruges i flere kirker rundt i landet. En tidligere deltager siger: ”Jeg kan blot sige, at det har været en dejlig oplevelse, som har givet mig svar på mange spørgsmål.”

Kurset strækker sig over 10 samlinger, hvor der lægges vægt på det sociale samvær, dialog og respekt med god tid til at stille spørgsmål.

Første gang er den 25. august kl. 18.30 til fællesspisning for 50 kr. og sidste gang den 3. november, uge 42 undtaget. Det er gratis at deltage og foregår i Menighedshuset, Kirkevej 2. Nærmere oplysninger og tilmelding senest den 21. august til kordegnen, tlf.: 1223 3445. E-mail: lyx@km.dk

Alle er velkomne.

Tekst på indbydelseskort

Dette eksempel kan du hente på hjemmesiden og rette til, som du ønsker:

kristendomskursus.dk

10 samlinger med spisning

Første gang:
mandag 30. august 2016
kl. 19.00 - 21.00

i menighedshuset
 kirkegade 777, 1234 Solby

Hvad tror du selv?

På bagsiden kan du for eksempel skrive:

for dig:

- som er nysgerrig på den kristne tro
- som vil kende mere til grundlæggende kristendom

Vi begynder med at spise sammen, hvorefter vi ser en introduktionsfilm. Efter et oplæg fra en underviser samles vi i mindre grupper og taler sammen om aftenens tema. Vi slutter med fælles sang kl. 21.

Kurset og materialerne er gratis. Mad og kaffe koster 50 kr. pr gang.

Få mere at vide hos sognepræst NN på tlf: 12345678 eller email: xxx@km.dk og tilmeld dig senest den 21. august til

...

4. PRAKTISKE FORHOLD OG OVERVEJELSER

Gennem erfaring bliver vi klogere. Første gang et Kristendoms-kursus.dk afholdes, sker der ofte noget, man gerne vil gøre anderledes ved et senere kursus. Derfor giver det mening på forhånd at sætte sig ind i materialet og denne kursusmanual. Kender I nogen, som har erfaring med Kristendoms-kursus.dk eller lignende, kan det være en god idé at gøre brug af deres erfaringer.

Dette kapitel beskriver nogle enkle praktiske og grundlæggende forhold omkring afviklingen af et Kristendoms-kursus.dk.

Orienterende møde med gruppeledere

Når kurset er planlagt, og der er fundet personer, som gerne vil hjælpe som gruppeledere og undervisere, er det en god ide, at I samles og gennemgår kursus-konceptet og opgaverne. Tag udgangspunkt i denne manual og vis for eksempel præsentationsvideoen fra hjemmesiden.

Gruppeledelsen

Det er en god idé, at lederne samles en halv time, før kurset begynder, så de i ro og mag kan bede for den forestående samling og tjekke op på aftalerne for samlingen. Brug tid til at bede for kurset, deltagerne og for dem, der har opgaver. Bed for samværet, undervisningen og gruppesamtalerne.

Det sociale samvær

Det sociale samvær er vigtigt. Det er ofte oplevelsen af fællesskabet, der gør størst indtryk, og som giver lyst til at fortsætte med at samles efter et kursus og til at invitere andre med.

Det er ledergruppens opgave at være sammen med deltagerne og lytte til dem. Både under gruppesamtalen og i løbet af aftenen. Ingen deltager skal føle sig udenfor, og derfor bør ledergruppen ikke tale om private forhold indbyrdes. Derimod skal de vise en interesse for deltagerne og lade dem få anledning til at dele deres personlige tanker.

Første samling

Under den første samling bydes der naturligvis velkommen, og der gives den nødvendige information. Der kan også sættes tid af til at blive rystet sammen, og I kan vise introvideoen for Kristendoms-kursus.dk fra hjemmesiden.

Eksempel på tidsplan for en aftensamling

18.00	Bøn for aftenen
18.15	Det sidste gøres klar
18.30	Deltagerne ankommer samt spisning
19.15	Sang og kort bøn
19.25	Film
19.30	Oplæg
20.00	Pause
20.10	Samtale i grupper
20.55	Fælles samling med kort bøn og fadervor
21.00	Slut

Spisning

Fællesskabet bliver styrket, hvis I har mulighed for at arrangere spisning før samlingen. Her kan man lære hinanden at kende under afslappende former.

Prisen for maden skal være overkommelig, for eksempel 30-50 kr. Kan dette ikke dække udgifterne, er det måske muligt, at foreningskassen eller menighedsrådet betaler resten.

Ryd ordentligt op efter spisningen, luft ud og tør bordene af inden programmet fortsætter.

Formiddagsgrupper

Et formiddagskursus fra kl. 10.00 til 12.00 kan være et godt tilbud til personer, der har forladt arbejdsmarkedet, personer med skæve arbejdstider eller er hjemme i dagtimerne af andre årsager.

Formiddagen kan begynde med en kop kaffe og lidt brød, og efter et kvarter til tyve minutter kan samlingen begynde. Der kan også aftales at spise frokost sammen efter kurset.

Bøn og sang

Kristendomskursus.dk er ikke et videnskursus, hvor vi undgår at tage det personlige forhold til kristendommen op. Så bøn og sang er naturligt at have med.

Der må selvfølgelig tages hensyn til, at der kan være deltagere, som er fremmede for frit formulerede bønner. Så bed kort i et enkelt og uformelt sprog, og måske først ved samlingens afslutning. Bedes der Fadervor, er det en fordel, at deltagerne har bønnen på papir eller får den vist på PowerPoint.

Hvis det er naturligt, kan man også bede sammen i grupperne med deltagerne. Det kan afprøves efter nogle gange, hvor fortroligheden er vokset. F.eks. i forbindelse med den ottende samling om bøn.

Gruppedelingen bør være opmærksomme på, om der er deltagere, som ønsker en personlig samtale eller forbøn. Det kan virke nærgående at tilbyde det personligt, så det kan også gøres mere generelt.

Vælg sange ud fra deltagernes kendskab. Det kan også være en mulighed at udvælge 10–15 enkle sange eller salmer, som deltagerne hurtigt vil kunne lære. I kan enten lave små sanghæfter eller vise dem på PowerPoint.

Film

Det første egentlige indslag er et af kursets videointerviews på omkring fem minutter. Det anslår aftenens tema ved at lade en dansker sætte ord på sin personlige tro.

Hver film præsenterer et menneske, som med sin historie, sit liv og sine refleksioner får centrale begreber i troen gjort nærværende ved at reflektere over, hvordan troen påvirker deres liv og hverdag. De viser os samtidig, at den kristne tro er et liv, der kan slå rødder hos alle typer og i alle aldre. Den kristne tro er ikke forbeholdt en bestemt slags mennesker med særlige forudsætninger.

Personerne er ikke valgt for at skulle repræsentere eller anbefale Kristendomskursus.dk. De medvirker som en del af kursusmaterialet, og de taler for sig selv, udtrykker deres egne forestillinger og tanker i forhold til de spørgsmål, der er stillet dem.

Videoerne er produceret af Benna Asmussen Hørlück (1965-2014).

Undervisningen

Til hver samling er lavet et fuldt manuskript til underviseren. Manusoplæggene er inddelt, så numrene i manuskriptet svarer til de tilsvarende PowerPoints.

For nogle undervisere kan det virke unaturligt at bruge andres formuleringer, men det er enkelt at tilpasse manuskriptet, hvis man har behov for det. Husk dog at være opmærksom på, at undervisningen bør svare til skærmpresentationen og overholde tidsrammen.

Man skal også være opmærksom på, at oplæggene ikke bliver for uddybende, da det er et grundlæggende kursus om kristendommen. Hvert ekstra minut der går til undervisningen, kommer til at gå fra den vigtige gruppesamtale.

Oplæggene giver mulighed for, at selv uøvede undervisere kan komme på banen. Hovedsagen er nemlig ikke underviseren, men undervisningen og ikke mindst gruppesamtalerne.

Det anbefales at gennemføre oplægget uden andre afbrydelser end eventuelle afklarende spørgsmål. Andre spørgsmål og kommentarer fra deltagerne tages op under den efterfølgende gruppesamling.

I det hele taget er der ingen grund til at gøre det mere vanskeligt at gennemføre et kursus end højst nødvendigt.

Deltagerark

Deltagerarkene til deltagerne indeholder følgende til hver samling:

Et bibelvers eller anden info fra oplægget.

5-6 åbne spørgsmål til drøftelse.

Forslag til, hvilke bibeltekster, bøger eller film, man selv kan fordybe sig i derhjemme.

5. SAMTALEN I GRUPPEN

Gruppesamtalerne er en vigtig del af kurset. Her har deltagerne mulighed for at sætte ord på de spørgsmål og tanker, de gør sig i forhold til oplægget.

Gruppens størrelse og sammensætning

Gruppens størrelse afhænger meget af, hvor mange der har tilmeldt sig og hvor mange hjælpere der er. Som udgangspunkt bør der ikke være flere hjælpere end deltagerne og ikke mere end tre hjælpere i en gruppe.

Er der tilmeldt 10-12 personer, og der er tre hjælpere, kan hele gruppen være samlet i én gruppe. Ofte kan alle ikke deltage hver gang, og mange vil opleve det som rart, at alle er samlet hele aftenen.

Fordelen ved mindre grupper er dog, at det giver mulighed for mere nærhed og tid til at alle kan sige noget. Og dem, der ikke siger så meget, nemmere kan komme til orde.

Sørg altid for at alle i gruppen kan se hinanden.

Gruppelederen og samtalen

En gruppeleder hjælper samtalen i gang og holder den på rette spor, så aftenens oplæg og spørgsmålene bliver drøftet.

Deltagerne bør indledningsvis spørges, om de har nogle kommentarer eller spørgsmål. Herefter kan der tages hul på spørgsmålene fra deltagerarkene. Det er godt for gruppedynamikken, at deltagerne får en oplevelse af, at det er dem, som er med til finde svarene på spørgsmålene, og at gruppelederen ikke sidder med en facitliste.

En vigtig opgave for gruppelederen er at opmuntre alle til at deltage aktivt og hjælpe til en åben og konstruktiv samtale, hvor der er plads til alle synspunkter. Der skal naturligvis tages hensyn til, at nogle deltagere blot ønsker at lytte.

Vær særlig opmærksom på at tage hensyn til deltagere med lille kendskab til kristendommen. Personer med god viden om den kristne tro kan glemme, at der kan være

grundlæggende spørgsmål, som ikke bliver introduceret i samtalen. Lederne skal også være opmærksomme på at undgå en opdeling i "dem" og "os".

Aftal i forvejen, om oplægsholderen skal deltage i gruppesamtalen. Nogle mener, at tilstedeværelsen hindrer, at samtalen bliver åben og ligeværdig. Det kan spille en rolle, om oplægsholderen er en gæst eller en del af gruppeledelsen. I det sidste tilfælde vil det sandsynligvis opleves som naturligt, at vedkommende også deltager i gruppesamtalen.

Den gode gruppeleder

God gruppeledelse er, når gruppelederen formår at bevæge sig mellem det igang sættende og det tilbageholdende.

Såvel en initiativløs som en dominerende gruppeleder kan ødelægge dynamikken i gruppen. En person med en lav selvfølelse skal ikke være gruppeleder. Det samme gælder en person, som er dårlig til at lytte, ofte afbryder og fortæller den ene oplevelse efter den anden eller betoner korrekte og ukorrekte svar.

En god gruppeleder vil opmuntre og være interesseret i at høre, hvad hver enkelt deltager har at sige. Ægthed, lytten og troværdighed giver en god oplevelse for alle i gruppen og er med til at fremme den gode stemning og gøre drøftelsen spændende.

Vanskelige spørgsmål

Det er afgørende, at deltagerne får lov til at komme frem med, hvad de selv tror, så der åbnes for en gensidig dialog. Husk, at der kan være deltagere, der aldrig eller sjældent har haft en indgående drøftelse om tro og kristendom.

Vanskelige spørgsmål er naturlige. Spørgsmålet anfægter ikke nødvendigvis personen, der stiller det, men lederne

må gerne afsløre, at det kan anfægte dem, hvis det er tilfældet. Man kan måske sammen med deltagerne nå frem til, at der ikke er et entydigt svar på spørgsmålet.

Som leder kan du opleve, at du går hjem uden at få sagt det, som du gerne ville, men at en drøftelse mundede ud i en uklar eller forvirret holdning. Det kan være en anfægtelse, men det kan også være en god udfordring til at lære, at det ikke altid er nødvendigt at markere, hvad man mener. Et godt fællesskab og samtaleklima kan være mere afgørende for at åbne sig for Bibelens ord frem for klare svar og færdige læresætninger.

Problemer i gruppen

Der kan være grupper, hvor der er tilbageholdenhed med at tage ordet. Her skal gruppelederen tage initiativ til at få samtalen i gang. En god måde er at rette et mere simpelt spørgsmål til en bestemt deltager, for eksempel: ”Karen, hvad mener du om dette spørgsmål?”

En anden mulighed er, at gruppelederen eller en hjælper kort fortæller om egne oplevelser af det, der er sagt.

Det er ikke ualmindeligt, at en samtale hurtigt løber af sporet eller bevæger sig omkring noget perifert i kristendommen. Her bør lederen på en nænsom måde skifte spor.

Gruppelederen bør dog være så fleksibel, at gruppen både kan skifte emne og fastholde emnet i tilfælde af, at et centralt spørgsmål om troen presser sig på.

Dominerer en deltager samtalen hver gang, skal gruppelederen forsøge at få hele gruppen inddraget, også selvom deltageren er spændende, velformuleret og sympatisk.

Der skal i det hele taget ikke gøres forskel på deltagerne. Ved særlige behov er det bedre at snakke på tomandshånd, frem for at de øvrige deltagere sjældent får ordet. Det gælder ikke mindst, hvis deltagerens synspunkter er vanskelige at følge.

Forholde sig til andre opfattelser

Ved uenighed mellem gruppelederen og en deltager er det afgørende, at deltageren oplever sig værdsat og respekteret på trods af uenigheden. Ellers vil deltagerne miste respekten for hinanden og for os, og vi kan blive opfattet som bedrevidende og ufølsomme.

Først er det nødvendigt at lytte og forsøge at finde ud af, hvilken baggrund deltageren har, og hvor stor betydning

synspunktet har for vedkommende. Det kan man gøre ved at sige: ”Spændende” eller ”Det har jeg aldrig hørt før” eller ”Betyder det at...?”

Som leder kan det opleves, at gruppens drøftelser efterlader deltagerne med et forkvaklet billede af kristendommen. Denne frustration skal naturligvis tages alvorligt. Drøft problemet med de andre ledere. Bed om, at efterladte huller bliver fyldt ud på et senere tidspunkt. Og husk, at Gud er i stand til at skrive lige på skæve linjer.

Diskussioner

Generelt bliver mennesker ikke overbevist gennem diskussioner. Parterne vil sandsynligvis grave sig dybere ned i egen skyttegrav, hvilket gør det vanskeligere for dem at ændre synspunkt senere.

Naturligvis skal der være plads til diskussioner. Det er en del af formålet med at samles i grupper. Men er der optræk til en konfronterende og sårende diskussion, bør gruppelederen forsøge at lette trykket og finde årsagerne til modsætningerne på en diplomatisk måde. Det er vigtigt, at alle med ansvar i gruppen optræder venligt og høfligt og undgår at blive part i en kedelig diskussion.

Overhold tiden

Gruppensamtalen skal holde sig inden for tidsrammen, også selvom lederen fornemmer, at det er muligt at holde en spændende samtale kørende længere. Frem for at der opstår usikkerhed om, hvor længe aftenen kan trække ud, er det bedre at fortsætte debatten på næste samling.

Der er naturligvis den risiko, at nogle går hjem med følelsen af at være brændt af. Derfor skal ledergruppen være parate til at samle op i en mere personlig samtale efter at aftenen er sluttet.

Sidste samling

Flere ledere har erfaret, at deltagerne ofte gerne vil fortsætte med undervisningen. Ledergruppen bør derfor være forberedt på, hvad der kan tilbydes. Lad være med at remse alle aktiviteter i sognet op, men begræns det til det særligt relevante for deltagerne. Denne information og samtale kan foregå, når alle er samlet, eller i grupperne med en efterfølgende opsamling.

På Kristendomskursus.dk's hjemmeside kan du hente et evalueringsskema, som deltagerne kan udfylde i forbindelse med afslutningen af kurset. Eller du kan printe det fra de sidste sider af denne ledermanual.

5. SAMTALEN I GRUPPEN

Gruppesamtalerne er en vigtig del af kurset. Her har deltagerne mulighed for at sætte ord på de spørgsmål og tanker, de gør sig i forhold til oplægget.

Gruppens størrelse og sammensætning

Gruppens størrelse afhænger meget af, hvor mange der har tilmeldt sig og hvor mange hjælpere der er. Som udgangspunkt bør der ikke være flere hjælpere end deltagerne og ikke mere end tre hjælpere i en gruppe.

Er der tilmeldt 10-12 personer, og der er tre hjælpere, kan hele gruppen være samlet i én gruppe. Ofte kan alle ikke deltage hver gang, og mange vil opleve det som rart, at alle er samlet hele aftenen.

Fordelen ved mindre grupper er dog, at det giver mulighed for mere nærhed og tid til at alle kan sige noget. Og dem, der ikke siger så meget, nemmere kan komme til orde.

Sørg altid for at alle i gruppen kan se hinanden.

Gruppelederen og samtalen

En gruppeleder hjælper samtalen i gang og holder den på rette spor, så aftenens oplæg og spørgsmålene bliver drøftet.

Deltagerne bør indledningsvis spørges, om de har nogle kommentarer eller spørgsmål. Herefter kan der tages hul på spørgsmålene fra deltagerarkene. Det er godt for gruppedynamikken, at deltagerne får en oplevelse af, at det er dem, som er med til finde svarene på spørgsmålene, og at gruppelederen ikke sidder med en facitliste.

En vigtig opgave for gruppelederen er at opmuntre alle til at deltage aktivt og hjælpe til en åben og konstruktiv samtale, hvor der er plads til alle synspunkter. Der skal naturligvis tages hensyn til, at nogle deltagere blot ønsker at lytte.

Vær særlig opmærksom på at tage hensyn til deltagere med lille kendskab til kristendommen. Personer med god viden om den kristne tro kan glemme, at der kan være grundlæggende spørgsmål, som ikke bliver introduceret i samtalen. Lederne skal også være opmærksomme på at undgå en opdeling i "dem" og "os".

Aftal i forvejen, om oplægsholderen skal deltage i gruppesamtalen. Nogle mener, at tilstedeværelsen hindrer, at samtalen bliver åben og ligeværdig. Det kan spille en rolle, om oplægsholderen er en gæst eller en del af gruppeledelsen. I det sidste tilfælde vil det sandsynligvis opleves som naturligt, at vedkommende også deltager i gruppesamtalen.

Den gode gruppeleder

God gruppeledelse er, når gruppelederen formår at bevæge sig mellem det igangsættende og det tilbageholdende.

Såvel en initiativløs som en dominerende gruppeleder kan ødelægge dynamikken i gruppen. En person med en lav selvfølelse skal ikke være gruppeleder. Det samme gælder en person, som er dårlig til at lytte, ofte afbryder og fortæller den ene oplevelse efter den anden eller betoner korrekte og ukorrekte svar.

En god gruppeleder vil opmuntre og være interesseret i at høre, hvad hver enkelt deltager har at sige. Ægthed, lytten og troværdighed giver en god oplevelse for alle i gruppen og er med til at fremme den gode stemning og gøre drøftelsen spændende.

Vanskelige spørgsmål

Det er afgørende, at deltagerne får lov til at komme frem med, hvad de selv tror, så der åbnes for en gensidig dialog. Husk, at der kan være deltagere, der aldrig eller sjældent har haft en indgående drøftelse om tro og kristendom.

Vanskelige spørgsmål er naturlige. Spørgsmålet anfægter ikke nødvendigvis personen, der stiller det, men lederne må gerne afsløre, at det kan anfægte dem, hvis det er tilfældet. Man kan måske sammen med deltagerne nå frem til, at der ikke er et entydigt svar på spørgsmålet.

6. OPFØLGNING

Der er mange muligheder for opfølgning, der kan inddeles i forskellige kategorier: kirkelige aktiviteter, andre kurser, bøger, film og YouTube. Før kurset går i gang er det godt at overveje, hvilken type opfølgning, I vil tilbyde.

Kirkelige aktiviteter:

11. samling

En ekstra samling er et begrænset, overskueligt tilbud og en rigtig god måde at afslutte et kursusforløb på og drøfte et videre forløb.

En 11. samling giver også mulighed for at evaluere kurset, samle op på spørgsmål, give tilbud om forbøn og måske samles i kirken til nadverfejring med sognepræsten eller holde en afslutningsfest.

Frivillighed

Skab relation og tillid til deltagerne i Kristendomskursus ved at gøre noget sammen. Overvej, hvilke frivillige opgaver, I kan tilbyde jeres deltagere, så de på den måde kan føle sig rummet og som en vigtig del af fællesskabet. Måske kan de bage kage til børneklubben? Eller hjælpe med det praktiske til en fællesspisning eller Messy Church?

Se også i "Værktøjskasse for mission", hvor I kan få ideer til, hvordan I både kan være i mission og skabe meningsfulde opgaver: indremission.dk/fileadmin/materiale/Ressoucer/Missionsvaerktoejer_til_tryk.pdf

Opfordring til at gå i kirke

Selv om der under kurset er blevet undervist og talt om vigtigheden af, at troen får næring, og der for eksempel opfordres til at gå i kirke, kan dette for nogle deltagere virke som noget fjernt.

Hvis det overhovedet er muligt, bør der derfor sammen med opfordringen til at gå i kirke, laves en aftale om at følges ad, sidde sammen i kirken og samles til kirkekaffe efter gudstjenesten.

Møder/arrangementer i sognegården eller missionshuset

Overvej om det er naturligt at henvise til de offentlige møder og aktiviteter som foregår i sognegården eller missionshuset. For nogle kan kristendomskurset blive en vej ind i menighedens fællesskab, og her bør man

være forberedt på at tage godt imod nye. I kan f.eks. efter et afsluttet kristendomskursus have arrangementer på programmet, som på en særlig måde er relevante for deltagerne.

Læs gerne bogen: "Det rummelige missionshus" (kan hentes gratis på lohse.dk/det-rummelige-missionshus.html). Bogen udfordrer til at gøre missionshuset til det naturlige mødested for alle, der ønsker at have med kristendommen at gøre. Et åbent sted med plads til alle slags mennesker og et frirum med dialog om livets store spørgsmål, sådan som deltagere i et Kristendomskursus.dk har oplevet samværet på kurset. Bogen kan også være en hjælp i forhold til andre mødesteder, for eksempel sognegården.

Andre kurser:

Udforsk Livet

UDFORSK LIVET er en spændende måde at samtale med andre om evangeliet i dagens visuelle kultur og vil hjælpe mennesker med at reflektere over, hvad de virkelig lever for, og være en hjælp til at se, hvordan Gud i Jesus Kristus opfylder deres dybeste længsel efter lykke.

Det består af visuelt flotte videooplæg til syv samlinger, en ledervejledning og deltagerhåndbøger. Du skal ikke forberede et oplæg til hver samling, men kan tage udgangspunkt i materialet.

Hver samling har særligt fokus på samtale ud fra bibeltekster, som relaterer til de to videooplæg og til deltagerne egne oplevelser. Filmene er på engelsk med danske undertekster.

Materialet kan bruges i en større gruppe ud fra f.eks. kirken eller missionshuset eller i en mindre gruppe. Læs mere her: udforsklivet.dk

Det koster 599,95 kr., og I kan bruge materialet igen og igen. Ved siden af ledermaterialet kan du bestille deltagerhåndbøger til hver kursusdeltager. Den koster 49,95 kr. pr. stk. og ved køb af mindst 10 stk., koster den kun 37,50 kr./stk

Den røde tråd

Den røde tråd er et kursusforløb på 7-10 gange, der gennemgår hovedlinjerne i hele Bibelen og dens budskab om Jesus. Det kan afholdes i to udgaver: *Basis* for nye og ikke så erfarne bibellæsere. *Bonus* for erfarne bibellæsere.

For at afholde et basis-eller bonuskursus skal der købes en kursus-cd, der indeholder PowerPoints-serier, undervisningsvejledning og deltagermanual. Kursus-cd'en koster 500 kr. Se mere på: denroedetråd.lohse.dk

Katekismus studieoplæg

Katekismus studieoplæg er en del af projektet Katekismus Updated og gennemgår hele Luthers lille katekismus i et veltilrettelagt materiale over 11 gange. Find materialet: katekismusinspiration.dk/artikel/studieoplæg-til-katekismus-updated/

Bøger:

Møder med Jesus

Møder med Jesus er et studiehæfte med forklaringer til Markusevangeliet for både nye og erfarne bibellæsere, som hjælp til at få et personligt kendskab til Bibelen.

Man kan bruge materialet som et bibelstudie-materiale, hvor man læser teksterne sammen i gruppen og taler om, hvad der står, hvordan det udfordrer og hvad man har svært ved at forstå. Mellem samlingerne kan man aftale at læse nogle af de 48 afsnit hver sig.

Forfatteren, Morten Hørning Jensen, har stor passion for bibelsk arkæologi, og det kommer læseren til gode, idet han bruger arkæologien til at åbne teksten og konteksten for læseren samt forklarer vanskelige spørgsmål.

Mængderabat: Ved køb af 10 stk. eller flere: 40 kr. pr stk. Ved køb af 25 stk. eller flere: 35 kr. pr stk.

Kontakt: Bibellæser-Ringen i Danmark, blr.dk, tlf.: 8227 1337. E-mail: info@blr.dk

Åbne bibelstudiegrupper

Lad i god tid lokale studiegrupper være forberedt på at modtage deltagere fra Kristendomskursus.dk. Der kan

også dannes en åben bibelstudiegruppe, hvor deltagere med ingen eller begrænset kendskab til Bibelen læser i den sammen.

Det kan være en god hjælp at læse de erfaringer Rebecca Manley Pippert har gjort med Åbne Bibelstudiegrupper i bogen: "Hvordan lede en åben bibelstudiegruppe" Udgivet på Forlagsgruppen Lohse 2014. 96 sider. Pris: 50 kr. lohse.dk/hvordan-lede-et-abent-bibelstudie.html

Jesusnet.dk

Jesusnet.dk er en ressource om Gud, Bibelen, tro og kristendom ud fra en luthersk kristendomsforståelse. På hjemmesiden er flere artikler, spørgsmål og svar om Gud, troen og livet. Der er også mulighed for personlig rådgivning og sjælesorg. Siden kan være god at henvise til, når I har taget svære spørgsmål op. Se mere på JesusNet.dk

Film og YouTube:

Jesus-film

Filmen om Jesus er baseret på fortællingen om Jesus ud fra Lukasevangeliet. Den er på 83 min og kan streames på mange forskellige sprog. Den kan ses gratis på jesus-film.org/watch.html

Og kan også købes som dvd på forfulgtekristne.dk/produkt/dvd-film-jesus

Johannesevangeliet

På YouTube kan man også se en film, der er baseret på Johannesevangeliet, hvor evangelie-teksten læses højt på dansk med henvisning i et hjørne af skærmen, så det er nemt at følge med. Man kan selv sætte tekster på. Find filmen her: youtube.com/watch?v=ABQc2PORMOI&t=3348s

En aften med filmen kan bestå af spisning, en salme fra Salmebogen, en runde med mulighed for at nævne hvordan livet er lige nu og ting, man ønsker forbøn for samt bøn. Herefter kan lederen have en kort intro til dagens afsnit i Johannesevangeliet inklusiv forklaring af fænomener og begreber. Så ser man film og samtaler undervejs og til sidst afsluttes der med kaffe og kage.

Mens man ser det filmatiserede Johannesevangelium har alle en bibel foran sig, som typisk benyttes efter hver en sekvens. Et kapitel er ofte delt op i 2-3 kortere sekvenser, og man ser ét kapitel per aften.

Fokus er på teksten og på deltagernes spørgsmål, kommentarer og undren. Lederen af aftenen kan dog også bidrage med input, kommentarer eller begejstret vidnesbyrd.

Efter hver sekvens stoppes filmen og der er tid til samtale med spørgsmål som: Er der noget der undrer jer her? Eller noget som I kommer til at tænke på? Deltagerne bidrager med det, som de er opmærksomme på. Gruppeleder har inden samlingen lavet 1-2 spørgsmål med fokus på teksten.

The Chosen

”The Chosen” er en kristen amerikansk serie, der handler om Jesu liv i forskellige situationer, og er ganske tankevækkende og talende. Der er foreløbig otte afsnit i første sæson og flere episoder i anden sæson. Hvert afsnit begynder med lidt introduktion og slutter med snak om afsnittet. Midt i er der en ”film” om et afsnit i Jesu liv. Afsnittene er på engelsk med danske undertekster.

Man kan downloade app’en ”The Chosen” i App Store eller se afsnittene på YouTube med engelsk tale:
youtube.com/c/TheChosenSeries/videos

7. EVALUERING FRA DELTAGERE OG LEDERE

I forbindelse med afslutningen af kurset kan I lave en evaluering med deltagerne og lederne. Det kan give jer indsigt i, hvad de har fået med, hvad de særligt har sat pris på eller ikke brudt sig så meget om.

I må meget gerne sende besvarelserne til post@kristendoms kursus.dk, så kan det være med i den fremtidige udvikling af Kristendoms kursus.dk

Evaluering fra lederne

Hvad har din generelle oplevelse af kurset været?

Hvordan kan kurset forbedres?

Hvad har været uklart eller forstyrrende?

Hvad synes du om kursets videointerviews?

Hvad synes du om kursets PowerPoints?

Hvad synes du om deltagerarkene?

Hvad synes du om denne kursusmanual?

Hvordan har samtalerne i gruppen været?

Har I brugt spørgsmålene?

Hvor mange deltagere har der været?

Hvilken alder og køn har deltagerne haft?

Hvordan vil du vurdere deltagernes forhold til det kristne budskab før og efter kurset?

Hvilken slags opfølgning overvejer I at gennemføre?

Andre oplysninger eller kommentarer?

EVALUERING AF DIN OPLEVELSE OG UDBYTTE AF KRISTENDOMSKURSUS.DK

Hvordan hørte du om kurset?

- Annonce, avisomtale, opslag på sociale medier
- En indbydelse
- Omtale blandt familie eller venner
- Personlig invitation
- Anbefaling fra en tidligere kursUSDeltager
- Andet: _____

Hvordan vil du betegne dit forhåndskendskab til emnerne?

- Meget godt Godt Middel
- Mindre godt Meget dårligt

Hvordan levede kurset op til dine forventninger?

- Meget godt Godt Middel
- Mindre godt Meget dårligt

Føler du, at du har fået svar på dine spørgsmål?

- Meget godt Godt Middel
- Mindre godt Meget dårligt

Hvordan har du oplevet åbenhed for dine synspunkter?

- Meget godt Godt Middel
- Mindre godt Meget dårligt

Hvordan var oplæggenes forståelighed?

- Meget godt Godt Middel
- Mindre godt Meget dårligt

I hvilken grad var oplæggene relevante for dig?

- Meget godt Godt Middel
- Mindre godt Meget dårligt

Hvordan var gruppesamtalernes betydning for dig?

- Meget godt Godt Middel
- Mindre godt Meget dårligt

Hvordan har du oplevet fællesskabet under kurset?

- Meget godt Godt Middel
- Mindre godt Meget dårligt

Hvilken betydning har kurset fået for dit i forhold til kristendommen?

Der kan sættes flere krydser

- Kurset har ikke fået nogen nævneværdig betydning
- Jeg har fået større forståelse og kendskab til kristendommen
- Kurset har givet mig lyst til at vide mere om kristendommen
- Troen er blevet mere personlig for mig
- Jeg tager afstand fra den måde, kurset præsenterede kristendommen på
- Andet – Beskriv eventuelt:

Hvad har været det bedste ved kurset?

Hvad kunne du tænke dig var gjort anderledes?

En afsluttende bemærkning:
